

PORTIK DIOKLECIJANOVE VILE U SPLITU

UDK:904:728(497.538Solin)''652''

Rukopis primljen za tisak 6. 10. 2022.

Klesarstvo i graditeljstvo, Pučišća, 2023., broj 1-2

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Autor u tekstu o južnom pročelju Dioklecijanove palače donosi nalaz istočne lože portika. Otkriveni su stupovi, baze i kapiteli zazidani u pročelju kuće u Lukačićevoj 5. Tri lože kasnoantičkog portika Palače imale su ceremonijalnu ulogu u autopropagandi tetrarhijskog vladara. Otvaranje i obnova lože nastavlja staru ideju Vicka Andrića, a nastavak arheoloških istraživanja Rive razjasniti će odnos pročelja i morske obale u vrijeme gradnje.

Ključne riječi: Dioklecijanova palača; portik; sirijski luk

Villa u Aspalatu nedaleko Salone, jedna je od brojnih rezidencija koju je među svojim posljednjim graditeljskim pothvatima dao sagraditi Dioklecijan. U nju se uputio 1. svibnja 305. godine nakon što je u Nikomediji napustio carsku titulu, i predao vlast u tetrarhijskoj promjeni augusta.

Car je, nakon toga, godinama boravio u palači svoje *ville*, smještene na katu njezina južnog dijela s kojeg se pružao veličanstven pogled na Brački kanal i Splitska vrata. No, njegova impozantna građevina nije bila samo rezidencija povučenog cara. Ispunjavala je brojne zahtjeve vladarske *ville* u kojoj boravi *senior augustus* kombinirajući funkcije stanovanja, reprezentacije i uprave pod jednim krovom. Odaje palače, boravište Jovija, sina Jupiterova, podignute na katu iznad podrumskih prostorija, pripadale su dijelu velikog svetišta s hramovima, tvoreći zajedno golemi i složeni *fanum* u kojem živi *deus praesens*. Jovije se, sukladno carskom kultu, u ulozi živog Boga ceremonijalno pojavljivao pred podanicima na četiri mjesta koja su za tu svrhu bila pomno projektirana. Za to su bile sagrađene specifične lože sa sirijskim lukom, tri na galeriji uz pročelje palače i jedna na pred ulazom u Palatium.

Najreprezentativniji dio palače velika je galerija sa stupovima na južnom pročelju, a temelji se na tradiciji rezidencija helenističkih i rimskih vladara: veliko dvorište okruženo dvoranama sa stupovima prema grčkom predlošku ovdje je linearno grupirano oko galerije koja povezuje dvoranu za bankete – triklinij, vla-

< Istočna loža portika Dioklecijanove palače u Splitu prema Robertu Adamu, 1764.

Kuća Savo (ex Dudan) na jugozapadom pročelju Palače s izvornom ložom, prije 1906.

darov privatni, dnevni i radni prostor, te dvoranu konzilija s termama u nastavku prema zapadu.

Južno pročelje Palače, sagrađeno na morskoj obali, potpuno je drugačije od ostala tri pročelja utvrđenog zdanja. Ritmizirano je stupovima i rastvoreno lučnim prozorima po cijeloj dužini koja je između kula iznosila 157,5 m. Njegova je baza puni zid visok 9 m koji završava vijencem. Taj donji dio pročelja, građen masivnim kamenim blokovima, u sredini ima vrata u podrumski dio, a sa svake strane raspoređeni su rijetki uski prozori. Pročelje je kroz povijest doživjelo brojna rušenja i pregradnje, srušena je zapadna ugaona kula, ali je i pored tisućljetnih preinaka uvelike sačuvano i prepoznatljivo. Temeljeno je na litici koja je danas tek nekoliko centimetara iznad mora, pa su rekonstrukcije, poput Hébrardove, u kojima je s juga pročelje oplakivano morem, samo idealizirana slika u kojima je Jovijeva villa prikazana kao *villa maritima*.¹

¹ Nema izvora suvremenih gradnji Dioklecijanova doba iz kojih bi se moglo pročitati u kakvom je naselju sagrađena njegova palača i kakav je bio njezin karakter. Iz neplodnih lingvističkih i gramatičkih pokušaja analize kasnijih tekstova možemo samo podvući da neki od najranijih izvora donose vijest kako je posljednje dane proveo nedaleko od Salone u svojoj *villi* Aspalathosu (Epitoma Chronicon oko 400. g.), ili u palači svoje *ville* pored Salone (Cronica Gallica 510. g). Cambi komentira među mogućim pretpostavkama kako bi Aspalaton/os moglo biti i naselje do ili kod aglomeracije Spalaton-Spalation ili Spalatum. Usp: N. Cambi, *Split u antici, Dioklecijanova palača Dioklecijan nakon abdikacije. Bilješke uz neka otvorena pitanja*, Split 2021., 8; Puno

Obnovljena loža na pročelju nekadašnje kuće Savo po projektu Kamila Tončića iz 1906.

Donji kat je čitavom dužinom ukrašen zidanim polustupovima jednostavnih kapitela koji nose plitki vijenac, osim na tri mjesta gdje arkature prelaze u lože sa sirijskim lukovima. Visina četrdeset četiriju polustupova iznosi 410 cm, a širina 50 cm. Polustupovi s atičkim bazama oslonjeni su na konzole koje izlaze iz vijenca u podnožju galerije. Između su bili zidani lučni otvori širine 1,50 m i visine 3 m, s izuzetkom dvaju, posred lijeve i desne polovice pročelja, kojima je svijetli otvor bio širi i viši jer su se nasuprot, u njihovim osima, nalazili ulazi u dvije najznačajnije zgrade palače, u triklinij i u bazilikalnu dvoranu konzilija. Lože sa stupovima, nalazile su se uz zapadnu i istočnu kulu te jedna u sredini pročelja. U

više argumenata o karakteru naselja, utvrde i palače može donijeti arhitektonsko-urbanistička analiza iz koje je jasno da je Dioklecijan podigao svoju građevinu u naseljenoj okolici Salone, koja se može nazivati Aspalathon/s ili Villa Iovensis (*Procurator gynaeceii Iovensis Dalmatiae – Aspalato* u: *Notitia dignitatum* Or. XI.). Radi se o utvrđenom dvorcu u kojem je izolirana njegova palača u sklopu hramova ograđenih visokim zidovima temenosa, te s Jovijevom rezidencijom također odvojenom od svih dijelova utvrde. Palača – *Palatium sacrum* povezana je s ostatkom svetišta preko Vestibula, internim dvostrukim vratima koja se u komparativnim primjerima zovu kalke – Brončana vrata. Usp: R. Bužančić, »Dioklecijanova palača. Kastron Aspalathos i njegov *Palatium sacrum*«, *Klesarstvo i graditeljstvo*, 22/1-2, Pučišća 2011., 29.

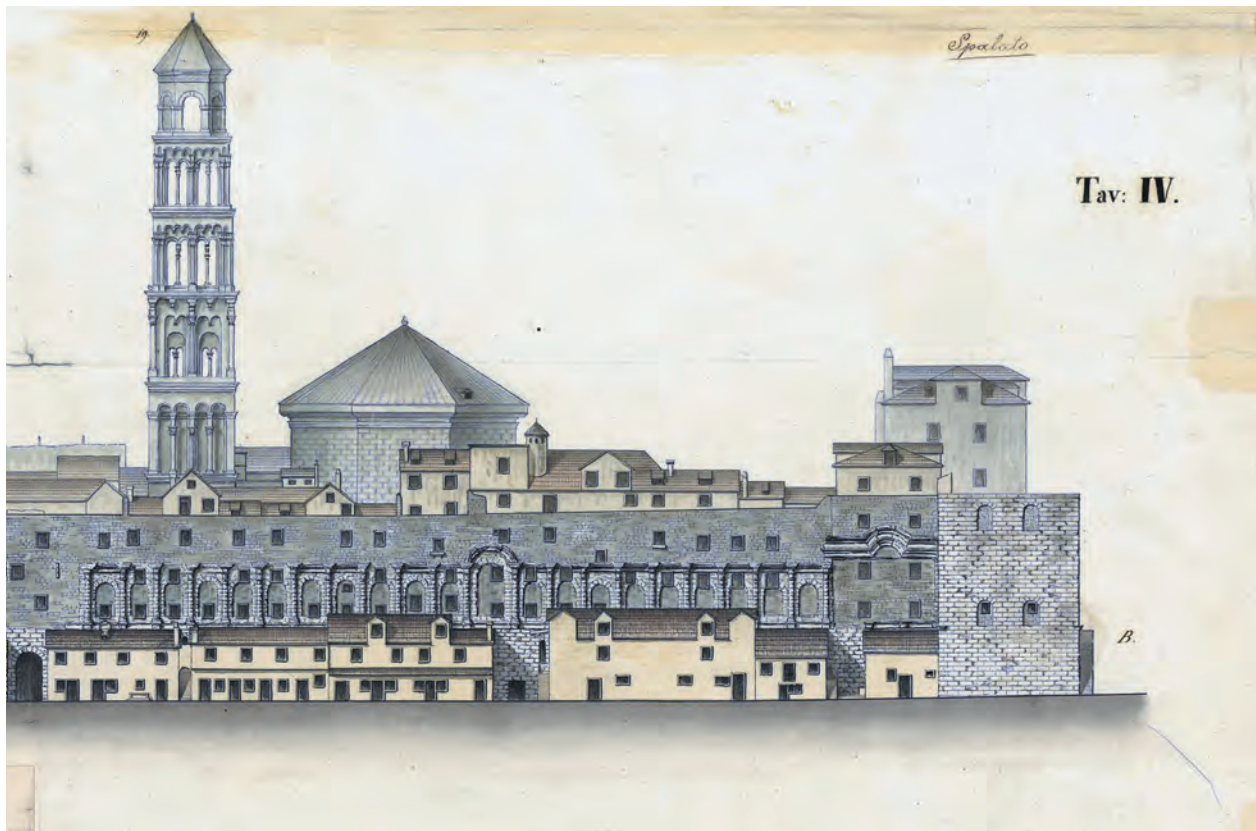
manjoj mjeri one su ponavljale motiv sirijskog luka s Protirona, s razlikom da su na njemu trabeaciju nosila četiri stupa visoka gotovo 8 m i široka mjestimice 77 cm, a na ložama pročelja samo dva stupa visine 5,5 m.

U svojoj monografiji posvećenoj Dioklecijanovoj palači Robert Adam donosi crtež splitske rive s pogledom na južno pročelje palače. Na grafici se vide istočna i zapadna zazidana loža, dok je središnja uništena, a na njezinu je mjestu srednjovjekovni zid.² Iznad profila nad otvorima galerije drugog kata R. Adam crta niz postamenata zazidanih u srednjovjekovnoj strukturi parapeta šetnice južnoga zida. Georg Niemann smatra da oni nisu postojali i da ih je Adam izmislio.³

Zapadna loža obnovljena je 1906. godine kada je građena cijela kuća Savo (nekada Dudan), tj. dvije ranije kuće zajedničkog pročelja. Rekonstrukcija lože antičkog portika djelo je arhitekta Kamila Tončića koji ju je obnovio pazeći pritom da oblikovanjem zapadnog dijela zgrade prezentira položaj srušene antičke kule. Kod obnove iz 1905. upotrijebljeni su izvorni stupovi izrađeni od *cipollino* mramora, kao i dva komada lučnog arhitrava, dok su ostatak kamene plastike, kapiteli

² R. Adam, *Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalatro*, London 1764, Pogled na kriptoportik ili pročelje prema luci. Po Charles-Louis Clérissseau.

³ G. Niemann, *Der Palast Diokletians in Spalato*, Wien 1910, 95.

Vicko Andrić, južno pročelje Dioklecijanove palače 1846. (Konzervatorski odjel - Split)

i ravni arhitravi izrađeni nanovo prema postojećim profilacijama. Loža zatvara uvučeno pročelje kuće građeno klesanacima na kojem se vide prozori stana u pozadini. Izvorni oblik lože nije teško zamisliti povodeći se sačuvanim pročeljem Protirona koji završava zabatom sa sirijskim lukom.

Obnova pročelja palače, metodom izolacija od kasnije gradnje, bila je planirana u vrijeme talijanske fašističke uprave u Drugom svjetskom ratu.⁴ Ravnatelj umjetničkog povjerenstva za Dalmaciju za talijanske okupacije bio je Luigi Crema, kraljevski povjerenik za starine, spomenike i muzeje Dalmacije sa sjedištem u Zadru.⁵

⁴ U arhivu Konzervatorskog odjela Split čuvaju se nacrti nastali u vrijeme »Izvjješća studijskog povjerenstva Talijanske kraljevske akademije«. Jedan je pojednostavljeni tlocrt povijesne jezgre Splita i nosi naslov *Regolazione della parte vecchia della città di Spalato, scala 1: 500*, a drugi, pod brojem 170 a 3, perspektivni je prikaz prijedloga obnovljenog južnog pročelja Dioklecijanove palače. Nacrti nisu potpisani, a vjerojatno ih je izradio netko iz kruga Luigija Crema.

⁵ U svom izvješću L. Crema piše: *Vlasti koje su se smjenjivale u Splitu nesmotreno su dopustile ne samo da se njezin sklop preinači nadogradnjama, već da joj izgled sakriju vulgarne kuće, koje su na nekim dijelovima golemog pročelja stale bahato i još manje prilično polagati pravo na arhitektonsko jedinstvo pa se ucjepljuju u kule, zatvaraju arkade i prekrivaju moćnu masivnu*

Perspektivni crtež iz arhiva Konzervatorskog odjela Split pokazuje zorno zaključak stručnog povjerenstva Talijanske kraljevske akademije. Na njemu je prikazano pročelje palače očišćeno od kuća, mletački kaštel na obali oslobođen gradnje Hrvatske banke, očišćene kuće s pročelja palače i rimske arkade otvorene uklanjanjem kuća koje su tu bile sagrađene u kasnijim vremenima. Pad Italije 1943. zaustavio je projekt i planirani zahvat nije ostvaren.

U Dioklecijanovoj palači, između 1968. i 1974. godine pokreću se veliki zahvati purifikacije njezina jugoistočnog kvadranta. Provodila ih je Sheilla McNally, zajedno s Jerkom i Tomislavom Marasovićem, u sklopu američko-jugoslavenskog projekta. Projekt je istodobno uključivao izolaciju antičkih spomenika rušenjem većine zgrada unutar te stambene četvrti. Tada je oslobođen velik dio istočnog pročelja palače uklanjanjem kuća koje su se s unutrašnje strane naslanjale na antički zid galerije. Projekt nije nikada završen pa, protivno planu, nisu otvorene antičke arkade, nego su nakon rušenja kuća ostala izolirana njihova južna pročelja ugrađena u otvore rimske galerije. Oštećenje nosivog zida jedne od kuća izazvalo je njezino urušavanje, a zbog reakcije stanara i pravno-imovinskih problema koji su slijedili, obustavljeni su istraživački radovi i nisu nastavljeni sve do 1992. godine.⁶

zonu podnožja. Sustavnim uklanjanjem ovih suvišnih dodataka, rušenjem žute zgrade lučke kapetanije – još isturenije prema moru – zajedno s malenim i nedostojnim građevinama kojima je okružena, restauriranjem pilastara i ponovnim rastvaranjem velikih lođa (zbog čega će biti potrebno srušiti red kućeraka s unutarne strane) iznova će se ukazati najveći i najdostojanstveniji zanimljiv prizor rimskog veličanstva. Nad lukom će se ponovo pojaviti cjelovita palača, izdaleka po rimsko pozdravljajući one koji pristižu s mora, a kroz novootvorene arkade prodisat će zrak koji će oživjeti i izliječiti stare gradske četvrti ... o ponovnom otvaranju vizure prema veličanstvenoj srednjovjekovnoj kuli koja je smještena u uglu, a sada je poništena golemom, nadutom zgradom Hrvatske banke na obali.

⁶ S. McNally, J. Marasović, T. Marasović, *Dioklecijanova palača: izvještaj o Jugoslavensko-američkom projektu istraživanja*, Split 1977.

Prijedlog talijanskih arhitekata za obnovu pročelja Palače, 1942. (Konervatorski odjel - Split)

Kampanju Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Zavoda za zaštitu spomenika kulture i splitskog Arheološkog muzeja, uz suradnju Mediteranskoga centra za graditeljsko nasljeđe vodila je Vedrana Delonga, s ciljem nastavka istraživanja iz 1974., a radovi su se odnosili na istraživanje podrumskih prostorija.⁷

Središnja loža južnog zida palače zazidana je tijekom srednjovjekovnog utvrđivanja grada, kada je na njezinu mjestu izgrađena breteša radi zaštite južnih gradskih vrata koja s obale kroz središnju salu Podrume palače vode u gradski *cardo*. Njezin lijevi doprozornik, zidan masivnim klesanim blokovima, pronađen je u vrijeme obnove kuće Ivkić zapadno od ulaza u Podrume. Dio pročelja uz središnju ložu obnovljen je u spomenutoj kući, poznatijoj kao nekadašnja kuća Vidali, čija je jednostavna neoklasicistička građevina strogo koncipiranog pročelja sa skromnim dekorativnim elementima secesije podignuta uz južna vrata Dioklecijanove palače polovinom 19. st.

Nakon gotovo dva stoljeća problematične arhitektonske povijesti, novi vlasnik kuće zatražio je obnovu građevine. Godine 2021. izvršena su preliminarna istraživanja i priprema za restauraciju oštećenog dijela antičkog pročelja palače koje se nalazi unutar kuće, pa su u nastavku obnovljeni oštećeni polustupovi galerije, koji su bili prerezani nekadašnjom međukatnom konstrukcijom, te njihove baze. U novoj prezentaciji odmaknute su konstrukcije katova od izvornog pročelja palače s polustupovima i otvorima galerije.⁸ U suglasnosti s novim vlasnikom, koji se odrekao dijela kvadrature građevine, omogućila se prezentacija pokrivenog dijela arkature portika nakon 164 godine, koliko je bila zaklonjena dogradnjom kuće Vidali.

⁷ V. Delonga sa suradnicima, *Prije sjećanja: Arheološka istraživanja u jugoistočnom dijelu Dioklecijanove palače u Splitu, 1992. godine*. I. i II. dio, Split 2015.

⁸ Radove na obnovi izveli su magistra konzervacije i restauracije Tihana Višić i tvrtka Rocos 2021. godine.

Kuća Ivkić (ex Vidali) nakon skidanja stare konstrukcije

Kuća Ivkić (ex Vidali) uz južna vrata
Dioklecijanove palače.
Detalj otkrivenih baza portika

Iste godine, 2021., otkrivene su zazi-
dane baze stupova velike istočne lože uz
jugoistočnu kulu. Uzidani kapiteli u zidu
kuće na adresi Lukačićeva 5, koji pripa-
daju loži palače, bili su od prije poznati i
vidljivi u unutrašnjoj zidnoj niši. Na vanj-
skom zidu provedena su sondiranja koja
su pokazala da su kapiteli cjeloviti, na
izvornom mjestu, kao i mramorni stupovi
zajedno s bazama, te da je čitava izvorna
konstrukcija lože u potpunosti sačuvana
unutar zida pročelja novovjeke kuće.⁹ Ra-
dovi na obnovi nekadašnje antičke lože
Dioklecijanove palače, konzervacijom i
restauracijom mramornih stupova (*mar-
mor caristium*) nastavljeni su u rujnu
2022. godine. Stanje stupova bilo je izni-
mno loše, a oštećenja velika.

⁹ Radove na sondiranju po zahtjevu konzerva-
tora proveli su Tonči Borovac i Ela Mrduljaš
Kutlača iz tvrtke Kvinar 2021.

Mramorni kapiteli jugoistočne lože prilikom sondiranja zida kuće

Istočni stup, koji je u visini prvog kata bio oštećen u polovici svoga poprečnog presjeka, prema nalogu statičara i konzervatora restauriran je ugradnjom nedostajuće polovice presjeka kako bi ponovno mogao preuzeti nošenje tereta lučnog arhitrava.

Stupovi su dograđeni mramornim umecima na mjestima gdje su bili oslabljeni i oštećeni, a po sredini su obujmljeni metalnim prstenovima debljine 5 mm i širine 5 cm.¹⁰ Otvaranje lože koju je zatražio konzervator imat će utjecaja na projekt muzeja u sklopu prezentacije jugoistočne kule Palače.

Loža pročelja palače, koja se u literaturi često naziva *triforom* ili *loggiom*, pripada prepoznatljivoj graditeljskoj leksici Dioklecijanova doba koja korijene ima u graditeljstvu heleniziranog Bliskog istoka, u arhitekturi Sirije, Mileta i Efeza. Isto tako i galerije s kojih se pruža dramatičan pogled, sastavni su dio carske arhitekture još od vremena principata. Villa Jovis na Capriju bila je rezidencija cara Tiberija, s pogledom na dobar dio Napuljskog zaljeva, od otoka Ischije, Sorrenta

¹⁰ Radove su izveli Petra Perlain, Petra Karaman, Ante Antunović i Yuriy Holodovych iz tvrtke Neir, 2022., prema uputama nadležnog konzervatora R. Bužančića i statičara Dalibora Bartulovića.

Fotogrametrijski snimak stanja stupova, baza i kapitela istočne lože portika (Neir d.o.o. 2022.)

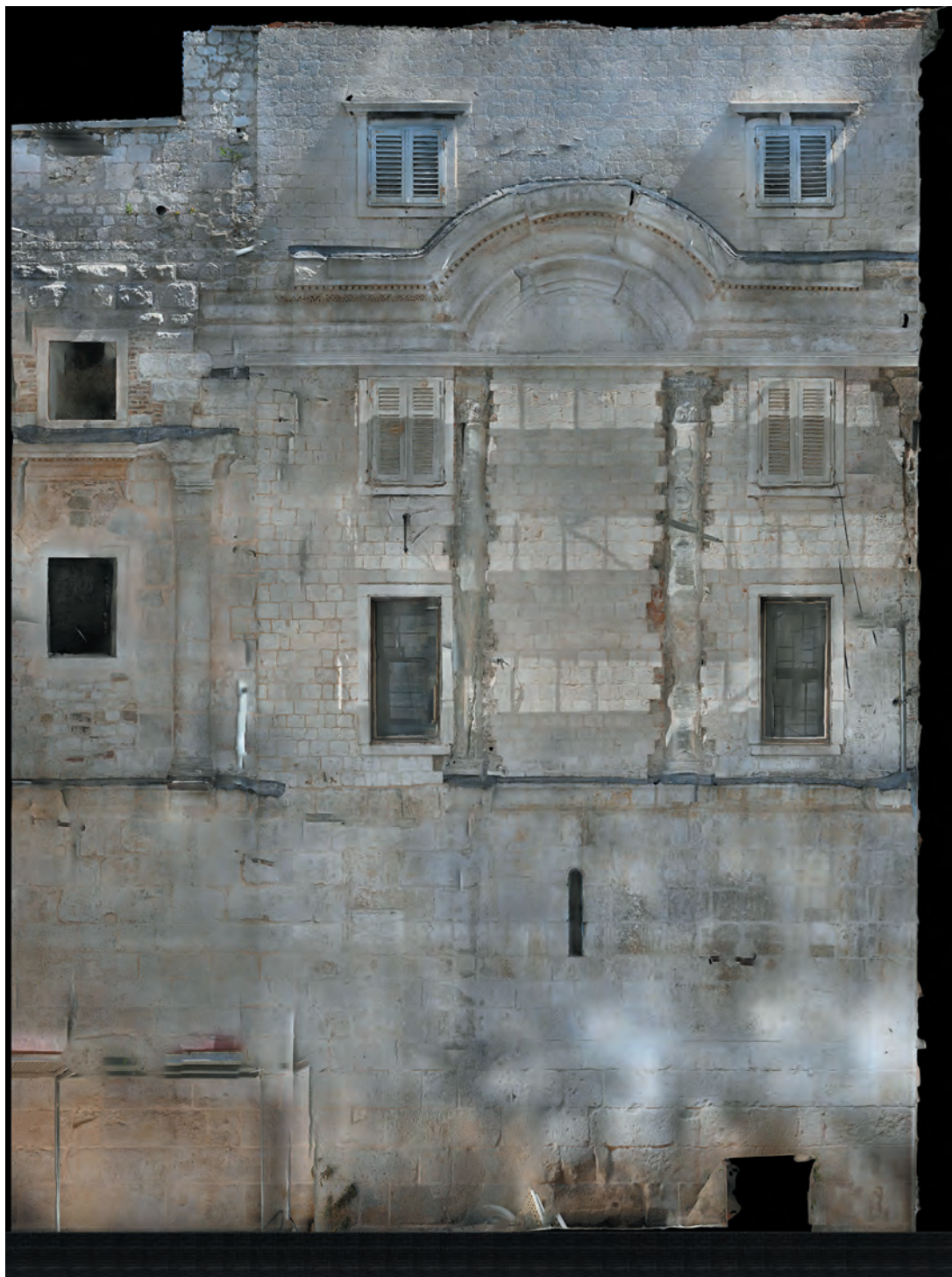

Kapitel i baza u unutrašnjosti kuće u Lukačićevoj 5 nakon otvaranja sonde.

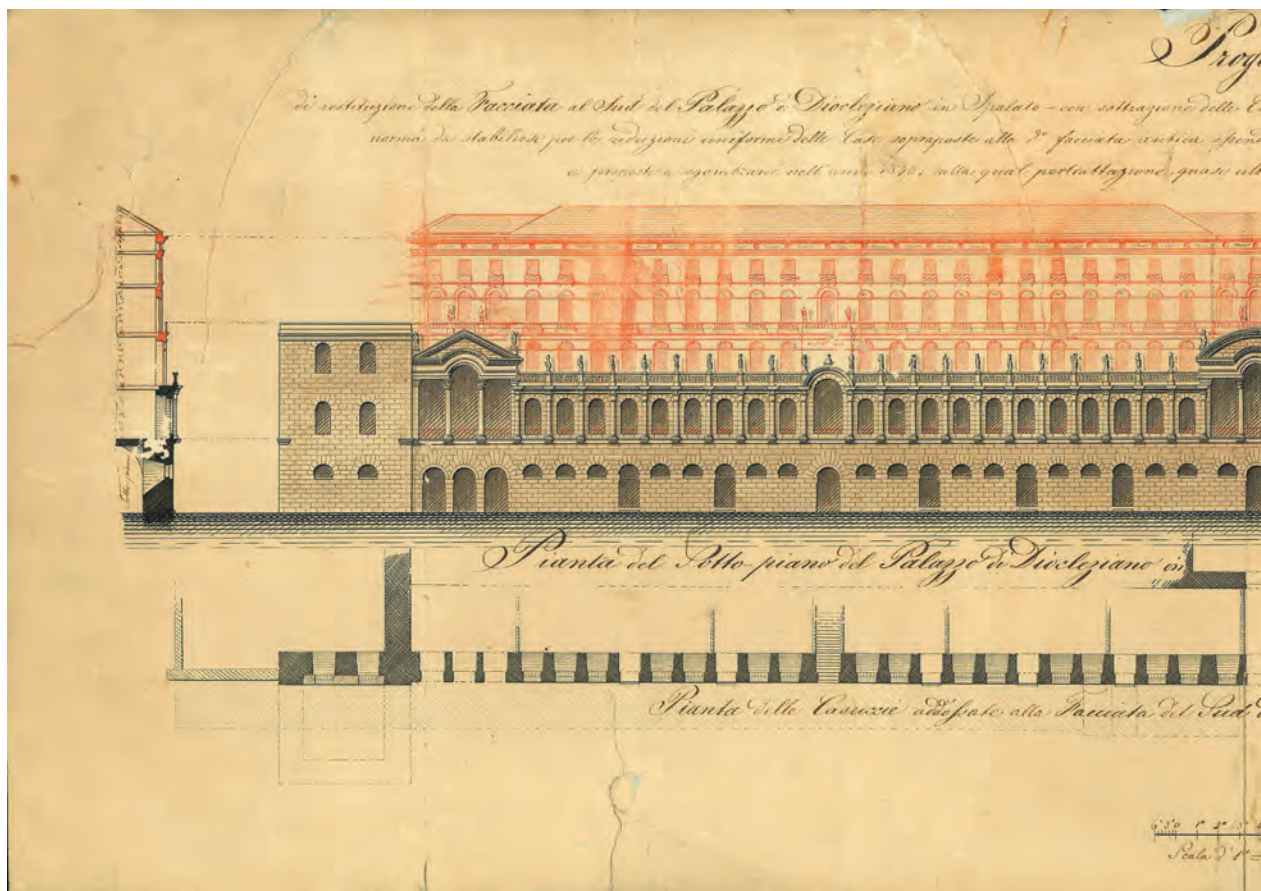
do Punte Campanella. Dramatičan pogled na morski krajolik jedan je od razloga smještaja Tiberijeve vile visoko nad morskom pučinom. Pogled je igrao značajnu ulogu i u Dioklecijanovoj palači u Antiohiji koja, prema opisu Libanijusa ... *leži u ravnom dijelu ravnice, cijela je u pravilnom tlocrtu, a neprekinuti zid okružuje je poput krune*. Poput njegove Palače u Splitu i u rezidenciji Antiohije... *tamo gdje zid ima stupove umjesto kruništa, pruža se pogled dostojan cara, s rijekom koja teče dolje i predgrađima koja mame oči sa svih strana*.¹¹

Pogled na Brački kanal i Splitska vrata, uokviren Marjanom, klifovima Sustipana na zapadu i Katalinićevog brijega na istoku, u Dioklecijanovo je doba vjerojatno bio posebno dramatičan i predstavljao je jedan od iznimno važnih razloga za odabir mjesta. Pa ipak, upotreba loža sirijskog tipa, s tri otvora i lučnim arhitravom u sredini nadvoja, karakteristična za carski kult u kojem se divinizirani car pokazuje publici pod središnjim lukom, nije bila samo dekorativni element pročelja. Kao i kod protirona koji je imao značajnu ulogu u Jovijevoj teologiji, i lože na pročelju imale su ceremonijalni karakter. Pitanje koje se samo po sebi postavlja

¹¹ G. Downey, »Libanius' oration in Praise on Antioch (oratio XI)«, *Proceedings of the American Philosophical society*, vol. 3, Oct. 15. 1959., 675.

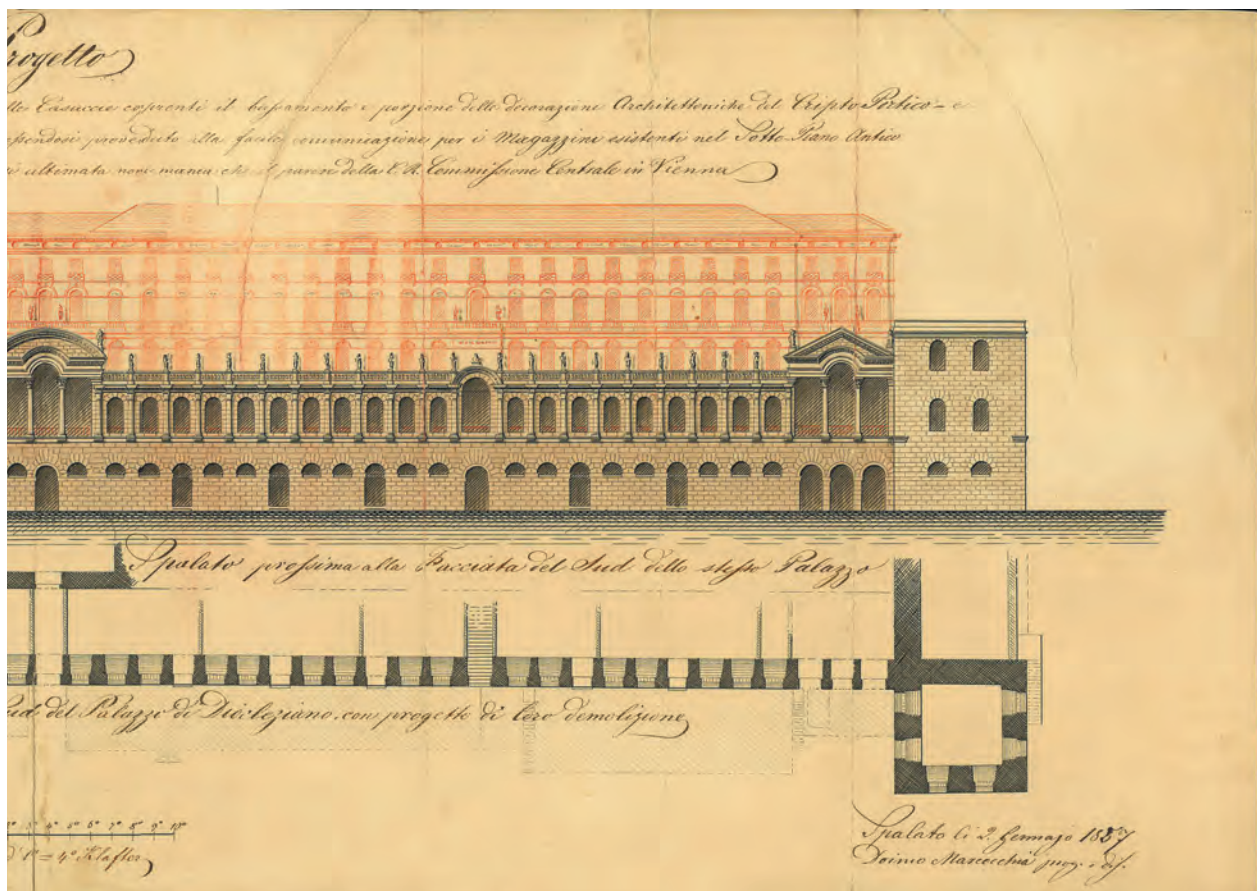

Fotogrametrijski snimak dijela južnog pročelja Palače s otkrivenom istočnom ložom portika (Geographica d.o.o.).

Projekt rekonstrukcije pročelja Palače i nadogradnje kuća nad kriptoportikom prema zamisli Vicka Andrića i crtežu Dujma Macocchie, 1857. (Konzervatorski odjel - Split)

jest kome se divinizirani *senior augustus* pokazivao s južnog pročelja svoje vile. Sigurno je samo to da još uvijek ne poznajemo do kraja arhitekturu splitske palače. Pretpostavka da ju je s juga oplakivalo more davno je odbačena zbog rezultata arheoloških istraživanja koji su pokazali da je linija morske obale bila desecima metara udaljena od pročelja vile. Spekulacije o postojanju luke pred pročeljem palače također nisu vjerojatne. Bilo bi za očekivati da je luka bila uz zapadno pročelje u uvali gdje je kasnije, u kršćansko doba podignuta crkvice sv. Mihovila *in ripa maris* i gdje je dubina mora bila nešto veća nego pred palačom. Lučka postrojenja nisu očekivano mjesto za publiku kojoj se Jovije ukazivao u sklopu autopropagandnih ceremonija diviniziranih careva kasnog carstva. Za očekivati bi bilo, komparirajući carske vile tog doba, da se pred pročeljem palače nalazio stadion ili hipodrom koji su uvijek pratili ceremonijal carskog kulta. Dosadašnja istraživanja dala su značajan doprinos razumijevanju antičke carske vile, a za do-

nošenje konačne prosudbe o prostoru pred Palačom očekuju se nove spoznaje u istraživanjima koja su u pripremi. Ona će razjasniti odnos pročelja i morske obale u jednoj od brojnih uvala splitskog zaljeva koji je danas Riva grada Splita.¹²

¹² Pod vodstvom arheologinje Vedrane Delonga, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu proveo je 2006.-2007. zaštitna arheološka istraživanja na prostoru Rive. Istraženo je područje 2000 m² u dužini od ostataka jugozapadne kule do južnih vrata Podruma palače, od južnog pročelja Palače do kanalizacijskog kolektora sagrađenog 1996. U tim su istraživanjima pronađeni značajni nalazi, a od zida koji je spajao vanjsko pročelje ugaonih kula prema jugu nađeni su ostaci betonske podnice goleme nedefinirane građevine iz Dioklecijanove doba. Usp: V. Delonga, »Arheološka istraživanja na splitskoj Rivi 2006.-2007. godine«, *Isječci iz fotografskog dnevnika Zorana Alajbega*, Split 2007. 3.; S. Perojević, K. Marasović, J. Marasović, »Istraživanja Dioklecijanove palače od 1985. do 2005. godine«, *Zbornik međunarodnog znanstvenog skupa Dioklecijan, tetrarhija i Dioklecijanova palača: o 1700. obljetnici postojanja*, priredili: N. Cambi, J. Belamarić, T. Marasović, Split 2009., 51-94.

THE PORTICO OF DIOCLETIAN'S VILLA IN SPLIT

Summary

The villa in Aspalato not far from Salona is one of the many residences that among his last architectural ventures Diocletian had built. He set off for it on May 1, 205 after abdicating from the imperial throne in Nicomedia and relinquishing the reins of government during the tetrarchal change of augusti.

The grandest part of the palace is a large columned gallery on the southern façade, drawing on the tradition of the residences of Hellenistic and Roman rulers: a large court surrounded with halls with columns after the Greek model is here linearly grouped around the gallery that links the banqueting hall, the triclinium, the ruler's private, living and working space, and the council chamber with the baths to the west.

The loggia of the front of the palace belongs to the familiar architectural vocabulary of Diocletian's time that was rooted in the building of the Hellenised Near East, in the architecture of Syria, Miletus and Ephesus. Similarly, the galleries that afford such a dramatic view had been a component part of imperial architecture since the Principate. The Villa Jovis on Capri was the residence of Tiberius, with a view over a good part of the Bay of Naples, from Ischia Island and Sorrento to Punta Campanella. A dramatic view onto the seascape was one of the reasons for the placing of Tiberius' villa high over the sea. The view also had an important role to play in Diocletian's Palace in Antioch, which in terms of the description of Libanius *lies in a flat part of the plain, is accommodated in its entirety within an exact ground plan, while an unbroken wall surrounds it like a crown.* Like his palace in Split *where the wall has columns instead of a battlement there is a view worthy of an emperor; with a river that flows below and suburbs that invite glances from all directions.* The view onto the Brač Channel and the Split Strait, framed with the cliffs of Sustipan to the west and of Katalinić brijeg to the east, was probably in Diocletian's time exceptionally dramatic and must have been one of the primary reasons for the choice of the site. But after all, the loggia of the Syrian type, with three apertures and semi-circular architrave in the centre of the lintel, characteristic of the imperial cult in which the deified emperor would show himself to the public under the central arch was not just a decoration of the façade. Like the Prothyron, which had an important role in Jovian theology, the loggias on the façade had a ceremonial character. A question that naturally arises is to whom the deified senior augustus was to show himself from the southern façade of his villa. It is a fact that the architecture of the Split Palace is to a large extent an unknown. The hypothesis that it was lapped by the waves as shown in Hébrard's watercolour has long been rejected as a result of archaeological excavations demonstrating that the line of the sea coast was some dozens of metres distant from the façade of the villa. Speculations concerning the existence of a

port in front of the façade are also unlikely to be true. Port infrastructure is not a place at which one would expect an audience to which Jove would make an appearance as part of the self-propaganda ceremonies of the deified emperors of the later empire. If the imperial villas of the time are compared, it can be seen that all of them in front of their façade had a stadium or hippodrome, used by the imperial cult. Research to date has made a considerably contribution to the understanding of the Antique imperial villa in Split, but any final judgement about the space in front of the palace will have to wait for new researches in the Waterfront, which are underway. They will throw light on the relation between the façade of the Palace and the sea front in one of the many coves of the Bay of Split that is today the Waterfront of the city of Split.

Keywords: Diocletians Palace; portico; Syrian arch